

letnik 36 / št. 2
maj 2015

cena: 6,00 €

mentor

Revija za literaturo in mentorstvo

TEMATSKA ŠTEVILKA / Otroška in mladinska književnost ter odrasli

O tem razmišljajo red. prof. dr. Dragica Haramija, literarna kritičarka Larisa Javernik, pisateljica Suzana Tratnik in likovni urednik Pavle Učakar; v intervjuju pa še pisatelj Slavko Pregl.

Ime mi je Damijan med mladinskim romanom in romanom za odrasle

Suzana Tratnik

Moj roman *Ime mi je Damijan* je bil izbran za projekt *Rastem s knjigo* za SŠ v letu 2014/2015. Sprožil je veliko polemik, tako zaradi tematike kakor zaradi vprašanja primernosti za mladino.

O tem, ali to je ali bi lahko bil mladinski roman, sama kot avtorica nimam dokončnega odgovora. Mislim pa, da je problem t.i. (ne)primernosti romana drugje.

A vprašajmo se najprej, zakaj je delo *Ime mi je Damijan* lahko mladinski roman?

Starost junakov in junakinj, ki so najstniki oziroma adolescenti, zvečine stari manj kot 20, razen Damjanove punce Nele, ki ima okoli 24 let.

Velja domneva, da se ti mladi ljudje še iščejo, ker naj bi bilo to pri teh letih običajno in pričakovano, tudi zato, ker se dandanes dlje časa iščejo oziroma se to samoiskanje podaljšuje v puberteto. Sama sem kot avtorica v nasprotju s tem svoje like doživljala tako, da so večinoma že nekako najdeni, v dobrem ali slabem smislu. Damjan je na primer s šolo že zaključil – čeprav tako da jo je že zdavnaj obesil na klin –, o nadaljevanju šole pa razmišlja bolj kot mladi odrasli, ki bi želel končati nedokončane stvari oziroma izboljšati svoj standard.

Uvrstitev romana pod mladinski se je »zgodila« po izidu, ko je bil roman vnesen in opisan z oznakami mladostniki, spolna zloraba, homoseksualnost ...

Obstajala je tudi potreba po slovenskem mladinskem romanu z lgbt-tematiko. Čeprav se v romanu prepletajo teme lezbičnosti, transspolnosti, preoblačenja, spola, aktivizma, nobena od teh ni zares prevladujoča in ni predstavljena pedagoško.

Zakaj bi bil to predvsem roman za odrasle?

Kot avtorica nisem pisala romana za nobeno določeno publiko, le z domnevo, da bo morda zaradi poznavanja tematike in socialnega okolja, v katerem se liki gibljejo, bližji lgbt-publiko, kar pa nikakor ne drži.

Kot sem ugotavljala po obiskih na šolah, so teme spola, spolne fluidnosti, spolne usmerjenosti in tudi zlorabe večini mladostnikov/ic nekako postranske, torej ne najbolj pereče, morda se v tem

obdobju še ne ukvarjajo toliko s spolno identiteto, če jih ta osebno ne zadeva. Prevladoval je predvsem strah nekaterih odraslih v šolstvu – pa tudi drugje, predvsem pa v konservativnih krogih, češ da bo roman propagiral transspolnost ali pa transseksualnost, tudi homoseksualnost, čeprav ta nikakor ni osrednja tema. Odrasle je skrbel še Damjanov neprimeren življenjski slog, to je ponočevanje, popivanje, agresivno upiranje očetu in zahtevam nenaklonjenih odraslih ipd. Ti strahovi so se, vsaj po moji presoji, izkazali kot precej neutemeljeni, kajti Damjanovega doživljanja spola večina srednješolcev in srednješolk ni dojela tako tragično, mnogi pa so nanj gledali skozi moralo, meneč, da bi se Damjan moral nekako »popraviti«, nehati popivati in pijančevati, vsaj kdaj pa kdaj prisluhniti očetu ali pa se celo obnašati in oblačiti kot Vesna. Nekateri so videli krivdo v samem Damjanu, misleč, da slabe družinske situacije ne bi bilo, če bi bil Damjan bolj *priden*, težav v družini pa niso pripisovali toliko očetovi spolni zlorabi (ki se jim ni zdela dovolj jasna).

Romanu umanjka nekakšna končna odrešitev, v kateri naj bi se junak razsvetlil, našel, izboljšal svoje življenje in si začrtal boljšo prihodnost. Roman se zavrti v krogu, kljub nekaterim Damjanovim spoznanjem, v tem smislu je realističen, morda preveč, ker ne upošteva pedagoške note.

Roman ni tipični *bildungsroman*, ker je razvoj lika precej »dokončan« že na začetku – Damjan je v glavnem tak, kot je, o svojem spolu in o marsičem se je že odločil, ne spremljamo razvoja njegove spolne identitete ali seksualnosti. Spremljamo to, kar se je zgodilo pred prihodom v terapevtsko skupino.

Ali je starost junakov dovoljšen razlog za oznako mladinski roman? Glede drugih, podobnih romanov, denimo, *Peklenske pomaranče* Anthonyja Burgessa, nikoli nisem slišala, da bi jih kakor koli imeli za mladinski roman, čeprav so junaki stari okoli 14 let, a verjetno je za to krivo pretežko sporočilo, kritika sistema, poleg tega, da gre za skrajno nasilje uličnih tolpa. Tudi *Jugoslavija, moja dežela* Gorana Vojnovića je na razpotju med odraslo in mladinsko književnostjo, a predstava je namenjena odraslim. Tema je spet težka, zgodovinska, politična, čeprav je junak razmeroma mlad. Torej se nekako kaže, da starost junakov ali junakinj ni toliko bistvena za mladinski roman, ampak so bolj določujoče tematike in pa slog pisanja. Pravo vprašanje se mi zdi, katere teme so neprimerne ali pretežke za mlade oziroma v čem je smisel tovrstnega čtiva – da se potrjuje in utrjuje, kar je znano in kar je »prav«, ali da se odpirajo tudi razprave o nepoznanih, zahtevnejših in neprijetnih/nepriemernih temah?